El cas de Matilde Horne, traductora d'*El Senyor dels anells*', és un exemple de la importància de les entitats de gestió de drets d'autor

Traductora de 'best seller' en país de pirates

Matilde Horne, traductora d'autors com Doris Lessing, Angela Carter, Stanislaw Lem, Ray Bradbury i Ursula K. Le Guin, però coneguda sobretot per la traducció al castellà de l'obra de J. R. R. Tolkien, *El Senyor dels anells*, va necessitar les ajudes assistencials del Centro Español de Derechos Reprográficos (CEDRO) per afrontar la situació de desamparament en que es trobava, tot i ser la traductora d'un *best seller* del qual se n'han venut milions d'exemplars. Horne va morir el passat 11 de juny a l'edat de 94 anys, oblidada per molts (com la majoria de traductors), però no per l'ACEC, que es va preocupar que rebés les ajudes assistencials de CEDRO, procedents del seu fons destinat als autors.

"És essencial que els autors –escriptors i traductors– siguin conscients que quan escriuen o tradueixen exerceixen una professió que mereix una retribució digna, com qualsevol altra professió", reclama Montserrat Conill, presidenta de l'ACEC, en recordar el cas de Matilde Horne, un clar exemple de "la gran desproporció que existeix entre la importància cultural i econòmica de la feina que fan els traductors i la mesquinesa de la retribució que mereix la seva tasca".

Matilde Zagalsky, que signava amb el cognom del seu marit, va néixer l'any 1914 a Buenos Aires i el 1978 va instal·lar-se a Espanya, fugint de la dictadura militar. Des de llavors ja va començar a treballar (sense cap tipus de contracte) per a l'editorial Minotauro, dirigida aleshores per Paco Porrúa, qui li va encomanar les traduccions al castellà del segon i tercer volum de la trilogia de Tolkien. La qüestió és que, quan l'any 2001, Minotauro va ser venuda a l'editorial Planeta, a ella se la va compensar amb 6.000 euros en concepte de drets d'autor. 6.000 euros per introduir a la cultura espanyola una de les obres literàries més venudes en castellà? "Si això passa amb la traductora d'*El senyor dels anells*, un *best seller* del qual se n'han fet pel·lícules, imagineu quina és la situació dels traductors d'obres que no assoleixen aquesta difusió", afegeix Conill.

La compra de Minotauro per part de Planeta es va fer nou dies abans d'estrenar-se la primera pel·lícula de la trilogia de Tolkien, que va encetar la febre d'*El senyor dels anells*. Segons les declaracions de Daniel Caldera, responsable de drets de Planeta, aparegudes el 6 de gener de 2007 al diari *El País*, des de llavors les vendes de *Les dues torres* i *El retorn del rei* van ser de mig milió d'exemplars; però una informació apareguda al mateix diari el 13 de desembre de 2001, assegurava que només aquell any es van vendre un milió de còpies de les traduccions de Horne. Encara que l'editorial no faci públics els beneficis, no costa d'imaginar que el que li pertocava a Matilde Horne només en concepte de drets d'autor d'aquestes obres queda molt lluny dels 6.000 euros que va cobrar.

> Matilde Horne F.: LA VANGUARDIA

Quan Horne ja no va poder traduir a causa de la seva ceguesa, és quan va descobrir que potser "havia treballat excessivament desinteressada dels drets amb els quals la llei de la recentment estrenada democràcia espanyola emparava el seu treball", tal i com apunta José Luís Giménez-Frontín, secretari general de l'ACEC, en l'article publicat el passat 27 de juny al diari *El Mundo*. Finalment, el març de 2006, l'editorial Planeta va arribar a un acord per pagar-li els drets generats de la venda de les seves traduccions des del 2001. El problema, però, és que les editorials no fan públiques les xifres de vendes, amb la qual cosa és difícil determinar les quantitats reals a percebre per part dels autors.

La intervenció de l'ACEC i CEDRO

Montserrat Conill destaca que "afortunadament, l'existència de CEDRO, que per llei ha de

(Continua a la pàgina següent)

(Ve de la pàgina anterior)

destinar una proporció dels seus ingressos a finalitats assistencials, disminueix en part la situació de desemparament en que es troben molts professionals al final de la seva vida o quan una dificultat inesperada els obliga a deixar de treballar". I així va ser amb Matilde Horne, ja que aquest fons assistencial, que prové de la recaptació de la compensació per còpia privada, va sufragar el lloguer de la traductora fins que va haver d'ingressar en una residència assistida, on CEDRO va proporcionar-li material sociosanitari, un ordinador i l'assistència personal d'una cuidadora.

L'ACEC va jugar-hi un paper important, ja que, en assabentar-se de la situació en que es trobava Horne, a través del novel·lista i il·lustrador Dante Bertini, va adreçar-se immediatament a CEDRO, que "de seguida va fer-se càrrec de tot el necessari per alleugerir la seva situació material", recorda Conill. Des de l'Associació també es van encarregar de fer tots els tràmits pertinents i de donar d'alta la traductora a les dues entitats. Magdalena Vinent, directora general de CEDRO, explica que "l'any passat es van beneficiar d'aquest tipus d'ajudes, 'd'urgent necessitat', 93 autors".

El lamentable cas de Matilde Horne serveix alhora per recordar als escriptors i traductors que "la tasca principal de les associacions d'autors i les entitats de gestió col·lectiva és assessorar-los i defensar-los en relació als drets que com a creadors de la seva obra els reconeix la llei", destaca la presidenta de l'ACEC.

ALGUNES REACCIONS DAVANT EL CAS

Montserrat Conill, presidenta de l'ACEC: "És un exemple de la gran desproporció que existeix entre la importància cultural i econòmica de la feina que fan els traductors i la mesquinesa de la retribució que mereix la seva tasca".

José Luís Giménez-Frontín, secretari general de l'ACEC: "Vam haver de donar-la d'alta a l'ACEC i a CEDRO, ja que la Horne, com molts xais que constitueixen el sistemàtic berenar d'alguns llops editorials, sempre havia anat per lliure".

Magdalena Vinent, directora general de CEDRO: "Abans de l'existència d'entitats de gestió de drets d'autor, situacions com la de Matilde Horne passaven molt sovint, perquè els autors no tenien ni sou, ni pensió, ni res que els assegurés el seu futur".

L'imaginari col·lectiu i la música centraran les VIII Jornades Poètiques de l'ACEC

Les VIII Jornades Poètiques de l'ACEC se celebraran entre el 6 i el 9 d'octubre, a la Sala Josep Maria de Sagarra de l'Ateneu Barcelonès. Durant quatre dies, una destacada representació de poetes, entre els quals Francisco Brines, Manuel Rivas, María Victoria Atencia i Chantal Maillard, llegiran els seus versos i reflexionaran sobre la poesia. Enguany, els eixos centrals de debat són, d'una banda, "Poesia i música", amb les ponències de Ramón Andrés i Suso de Toro, i, d'una altra, "Els poetes i l'imaginari col·lectiu", amb les ponències de Rodolfo Häsler i Juan Antonio Masoliver Ródenas. La conferència inaugural anirà a càrrec del reconegut poeta Francisco Brines.

VIII Jornades Poètiques de l'ACEC. Programa

Sessió 1. Dilluns, 6 d'octubre. 19 h.
- -Inauguració: Montserrat Conill, presidenta de l'ACEC
- -Conferència inaugural: Francisco Brines
- -Lectura de poemes: Francisco Brines, David Castillo, Cèlia Sánchez-Mústich i Osías Stutman
  Presentacions: José María Micó

Sessió 2. Dimarts, 7 d'octubre. 18.30 h.
- -Presentació de les edicions poètiques de Pre-Textos: Manuel Borràs
- -**Poesia i música.** Ponències: Ramón Andrés y Suso de Toro
- -Lectura de poemes: Edgardo Dobry, Vinyet Panyella, Raimon i Felipe Sérvulo
  Moderació i presentacions: Miquel de Palol

Sessió 3. Dimecres, 8 d'octubre. 18.30 h.
- -Poesia a la *blogosfera*: José Ángel Cilleruelo
- -**Els poetes i l'imaginari col·lectiu.** Ponències: Rodolfo Häsler i Juan Antonio Masoliver Ródenas
- -Lectura de poemes: Teresa Colom, Juan Antonio Masoliver Ródenas, Gabriel Planella i Gustavo Vega
  Presentacions: David Castillo

Sessió 4. Dijous, 9 d'octubre. 19.30 h.
- -Presentació del núm. 30 de *Cuadernos de Estudio y Cultura* (VII Jornades Poètiques de l'ACEC)
- -Recital de clausura: María Victoria Atencia, Antonio Colinas, Joaquim Horta, Chantal Maillard, Manuel Rivas i Pere Rovira
  Presentacions: José Luis Giménez-Frontín

Comissió organitzadora: David Castillo, José Luis Giménez-Frontín, José María Micó, Miquel de Palol i Jordi Virallonga. **Organitza:** Associació Col·legial d'Escriptors de Catalunya. **Patrocina**: CEDRO. **Amb la col·laboració de:** Institució de les Lletres Catalanes, Ateneu Barcelonès i Escola d'Escriptua de l'Ateneu Barcelonès. **Dates:** 6, 7, 8 i 9 d'octubre. **Lloc:** Sala Josep Maria de Sagarra. Ateneu Barcelonès.